

El Carbayo

Un árbol celta

✚ Jesús González Gayol

Ás veces costa caro pensar nel futuro del noso medio natural y, máis en concreto, nel futuro dos nosos montes. El carbayo é úa especie d'árbol que foi fundamental pra manter el

equilibrio ecolóxico da terra y ha seguir séndolo nel futuro se recordamos a súa importancia y sacamos d'eso úa búa enseñanza.

El carbayo ten el nome científico de *Quercus robur*. El significado da primeira das palabras temos que buscalo nas falas celtas, xa que “quer” pra elos era “árbol” y “kaer” quería dicir “guapo”. El outro nome, “robur”, ten orixe romana y vén del latín, nel que significa “forte, rebusto”. Pra os celtas todas as especies dos *Quercus* (*carbayos*, *carbayos albares*, *sufreiras*, *caxigos*) eran árboles guapos y nobres.

Ás primeiras culturas y xentes que viviron nas nosas terras, os carbayos déronyes madeira, leña y comida. As *landrias* usábanlas como alimento despois de molelas y eso ten muito xeito, porque esos frutos tan pequeníos contéin cerca del cincuenta por cento de *fécula*, azucres y algo de grasa y *tanino*.

Dende esas épocas a madeira de carbayo sempre s'utilizóu pra feir as arabías da labranza y, nas casas, pras portas, arcóis, bancos, armarios, tayolos, mesas...

Hai dous siglos, as carbayeiras sufriron muito porque se cortaron pra construír os barcos que se

levaron ás guerras das Armadas Reales, pois faguían falta máis de tres mil carbayos pra feir cada nave. Despois tamén s'usaron pras travesas del tren, pra os toneles y barriles... pro lo malo foi que, desde se cortaron os carbayos, nun se volveron a plantar outros novos.

Os carbayos son árboles maxestuosos y foron mui queridos y respetados polos nosos antepasados. Chegan a ter máis de trenta metros d'altura y ademais tein úa feitura imponente que nos produce a todos úa sensación d'admiración y fainnos sintilos como se fosen os árboles nosos, *de toda a vida*.

As foyas, al descompoñerse, enriquecen y equilibran el tarrén, amañando úa terra muito búa pra os cultivos, lo que tamén foi motivo pra que se tumbaran muitas carbayeiras.

Pol brao axudan a qu'el pasto que tein debaixo nun seque y tamén axudan a qu'a humedá nun se meta na terra, por ter reices que poden afondar máis de vinte metros —se el tarrén yes deixa—, ademais de frenar el lavado dos elementos que compoín a terra.

El CARBAYO: Un árbol celta

Nel caso de ter carbayeiras aclaradas —qu'era como se tían en moitas zonas— botan pouca sombra, colo que se pode aproveitar a herba que, al ter a terra máis húmeda, ten máis zume y apeteceye máis al gado.

Este equilibrio qu'houbó hai moito entre a xente del campo y os carbayos foise perdendo y, según avanzaron os monocultivos, a mecanización, as queimas, a concentración parcelaria, as especies de máis medría..., deixóuse a *cultura* que tían os nosos abolos, a pesar de ter en moitas cousas a razón.

Esta razón tíamos que dáryela agora, xa que, anque téñamos el desarrollo que temos y del que disfrutamos, provocamos úas alteracións na natureza y nel medio nel que tamos que xa nos empezan a afectar. El nun ter en conta el gran labor que fain os árboles de foya caediza tanos emprobeendo moito a terra. Outro problema que tamén temos agora é el da falta de barreiras pra os ventos,

función qu'antes nos faguían este tipo d'árboles.

Nese equilibrio da natureza que tanto nos fai falta, os carbayos tein un gran valor porque alimentan a moitas especies de páxaros —grayos, malvíses, pinzóis, petos, corvos...—, escarabayos, avelías y a moitos mamíferos qu'andan entre ellos —esquilos, corzos, venados, xinetas, parcoiteixos, lebres...— y que, sin ellos, tein moitos problemas pra sobrevivir.

Pode que nunca máis na historia véxamos el occidente prantado de carbayos, pero einda é posible que, despóis d'esta fase de *desarrollismo* y, en precatándose das alteracións que se tán provocando, se volvan a prantar en moitas zonas pra defender y pra recuperar el tarrén, y hasta pra produción de madeira porque cada vez ha ter un precio máis alto pola gran calidá que ten.

Pra lograr recuperar y amañar carbayeiras é fundamental aplicar a lóxica nel manexo das

prantacións, pra evitar os fallos que se tiveron hasta agora con ellos. Nun se poden feir cortas masivas y os árboles que se repóñan tein que ser prantas novas, quitando de que xotien os tocóis pra que nun s'infesten polos cortes y pra qu'a raza nun bastardíe.

Tamén é importante cuidar que nun se deixen os árboles tortos porque nunca han a dar bus árboles y íbamos seguir cua crencia de que nun sirven máis que pra leña, qu'é lo que pensa moita xente agora. Hai que feir arraladuras escoyidas, podas, abonados, etc., tentando de lograr árboles deretos, podaos, sin defeutos y con un diámetro de cincuenta a sesenta centímetros.

Tamén hai qu'acordarse de qu'esta especie ten restriccións de corta y qu'é necesario deixar cen carbayos por hectárea, a un marco de 10x10 metros aprosimadamente, xa que son árboles que se queren protexer y cuidar pral futuro.

Carbayaeira en Salgueiras (Vilanova d'Ozcos)

